

Bilim ve Teknoloji Politikalarına Katkı

Köşedaşım Ali Akurgal'ın bir önceki sayıda yer alan "Bilim ve Teknoloji Politikaları" başlıklı yazısına, 1990'larda başlayan söz konusu politikaların oluşturulması çabalarına önce izleyici sonra uygulamasında bulunma şansını yakalamış bir mühendis olarak katkıda bulunmak istedim.

Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları (UBTP), içerdiği önceliklere göre ulusal ve kamu kaynaklarından yapılacak tahsislerin düzenlenmesi anlamına gelir. Politikaların ve önceliklerin oluşturulması sürecinde farklı çıkar gruplarının katılımının ve uzlaşının sağlanması görevi ise devlete düşer. Politikaların yaşama geçirilmesinde ise devletin düzenlemeleri çerçevesinde kamu ve özel kesimin Ar-Ge birimleri, üniversiteler, finansman kurumları, yenilik geliştirme altyapısı, üretim sektörleri, kişi ve ilgili kurumların oluşturduğu ulusal yenilik sisteminin oluşturulması ve işletilmesi gerekir.

Küreselleşme sürecini inşa eden başta ABD olmak üzere bilim-teknoloji-sanayide yetkinleşmiş Japonya, AB, G. Kore ve son olarak Çin'in "ulusal motiflerle" dokudukları UBTP'leri vardır. Küreselleşme ve ulusallık konusuna M. Porter'den bir alıntı yaparak açıklık getirelim "*... Firmalar, stratejilerini geliştirme ve inovasyon, rekabet hırsı ve kendi ulusal ortamları ile bu ortamı nasıl geliştireceklerine ilişkin gerçekçi bir anlayış üzerine inşa etmedikleri sürece başarısızlığa mahkumdurlar. Küreselleşmenin, anayurdun önemini ortadan kaldırdığı görüşünün gerçekte bir ilgisi yoktur. ... Rekabette başarıyı belirleyen, bir hayli yerleşmiş bir sürecin sonucu olan bilginin yaratılması ve onu işleme kapasitesidir.*" Bir başka alıntı ise OECD (1998) kaynağından; "*teknolojide kalıcı yetkinlik kazanılmasında, ithal teknoloji, hiçbir biçimde, sağlam bir bilim temelini ve yerli inovasyon kapasitesinin yerini tutmaz. Asıl vurgulanması gereken nokta, yaparak öğrenme ve araştırarak öğrenme yoluyla know-how'ın edinilmesidir.*"¹

"Ulusal teknoloji politikalarımızı oluşturmaya sıra gelmedi mi sizce?" sorunuzun yanıtı hemen Ulusal Kurtuluş Savaşımızın ertesinde verilmişti. İvedilikle sanayileşme çabalarına giren genç Cumhuriyetimiz koşulların gerektirmesi nedeniyle devletçilik ilkesini

¹ Giriş bölümünde, Aykut Göker, "Niçin Bilim ve Teknoloji Politikası, Tarihsel Gelişim Dünya Örnekleri ve Türkiye, Eylül 1998" yararlanılmıştır.

benimseyerek planlama uygulamasına geçmiştir. Birinci Beş Yıllık Sanayileşme Planının (1933–1937) hedeflerine önceden ulaşılması nedeniyle İkinci BYSP 1936’da hazırlanmıştır. Devletin sınai yatırımlarını kapsayan birer programı olma niteliği iki planın da temel karakterleri arasındadır. Bu çabaların sürdürülmesi sonucunda 1980’lere gelindiğinde ülkemiz kendine oldukça yeterli bir üretim kapasitesine ve üretim yetkinliğine kavuşmuştur.

Daha yakın tarihlere bakacak olursak, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nun (BTYK) 3 Şubat 1993’te karar verdiği “Türk Bilim ve Teknoloji Politikası: 1993 – 2003, VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı ana başlıklarından olan “Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi, 2023 Teknoloji Öngörü Çalışması ve BTYK’nın 2000’li yıllara kadar aldığı kararlardan söz etmek gerekir.

BTP’ları yurtsever mühendisler, teknokrat ve bürokratlarca hep gündemde tutulmak istenmiştir. Ancak ülkemizin 1980’lerde küreselleşme tuzağına darbe desteğiyle düşürülmesi sonrası, devletin düzenleyici olarak bile bu alanlardan çekilip, özelleştirmelerle üretim altyapımızın tahrip edilmesiyle, sorunuzun can yakıcı biçimde sorulma gereği ortaya çıkmıştır.

Değerli köşedaşım, deneyimli ve yaratıcı bir mühendis olarak konuyu gündeme getirdiğiniz için teşekkür ederim. Sorunuzu üzerime alınarak ve katkıda bulunmak amacıyla yazmış olsam da asıl muhatabın kim olduğunuzu bildiğinizden çok eminim. Bence bu muhatabın oluşturduğu ve UBTP oluşturacak kurumların yok edildiği yeni devlet yapısında gerçek anlamda bir UBTP oluşturma olasılığı hemen hemen yoktur. Tercihler de kaynaklar da ağırlıklı olarak devletin pazılarını geliştirecek savaş sanayisi yönünde kullanılmaktadır.